

De opheffing van Landbouw en Visserij

In 1990 komt bij de kabinetsformatie natuurlijk ook weer de hoofdstructuur van de rijksdienst, meer in het bijzonder de departementale indeling aan de orde. In de verschillende analyses gewijd aan dit onderwerp wordt wel eens de suggestie gedaan om het aantal departementen te beperken, en daarmee tevens het aantal partners in het kabinet, onder meer om de besluitvorming te vergemakkelijken. Thans wil ik op grond van een inhoudelijke argumentatie de suggestie doen om het Ministerie van Landbouw en Visserij (L&V) op te heffen en de taken en onderdelen van het departement over te hevelen naar enkele andere departementen. Een soortgelijke suggestie is onlangs gedaan door ir. D. Luteijn, voorzitter van de VVD-fractie in de Eerste Kamer. Zijn argument is, kort weergegeven, dat het Ministerie van Landbouw en Visserij steeds meer "een breed groen ministerie wordt, waarbij economische facetten wat naar de achtergrond worden gedrongen...". De milieubelangen moeten worden behartigd door de minister voor Milieu, maar de economische belangen van de landbouw, welke sector steeds meer wordt geïntegreerd "binnen het totale bedrijfseconomische en sociaal-economische gebeuren in ons land of binnen de EG", zouden dan beter kunnen worden behartigd door Economische Zaken (EZ).

Bij deze argumenten, waar ik het mee eens ben, wil ik wat andere argumenten zetten. In de eerste plaats is er de gedeelde verantwoordelijkheid voor het onderwijs. De minister van L&V is verantwoordelijk voor het landbouwonderwijs. Het totale daarmee gemoeide bedrag beslaat zo'n 28% van zijn begroting (38% inclusief overhead). De verantwoordelijkheid is een gedeelte: als de minister van Onderwijs en Wetenschappen (O&W) bepaalde maatregelen neemt, bepaalde vernieuwingen in het onderwijsbestel doorvoert, dan is de minister van L&V medeondertekenaar. Als de minister van O&W maatregelen neemt met betrekking tot de functie- en salarisstructuur van de universiteiten, dan gelden die ook voor 'Wageningen'. In deze harmonieuze gedeelde verantwoordelijkheid zitten toch wel enkele storende zaken. Bij de STC-operatie bij voorbeeld, ging het er om de hbo-instellingen in dit land zo doelmatig mogelijk te clusteren, waarna grotere schoolorganisaties zouden ontstaan die, zo was de verwachting, efficiënter en effectiever zouden opereren. Door de gedeelde verantwoordelijkheid zijn er eigenlijk 2 STC-operaties geweest: één voor de

P.B. Boorsma

landbouw-hbo-instellingen, en één voor de andere hbo's. Vanuit het gezichtspunt van een duidelijke verdeling van politieke en leidinggevende verantwoordelijkheid verdient het de voorkeur om alle landbouwonderwijsinstellingen onder de directe verantwoordelijkheid van O&W te brengen. Overigens valt er vanuit dat gezichtspunt dan nog meer te verschuiven. Is het niet zuiverder om ook andere onderwijsinstellingen, waarvoor andere departementen dan O&W verantwoordelijk zijn, over te hevelen? Te denken valt aan de Rijksluchtvaartschool (Economische Zaken), de Rijksopleiding voor Verloskundigen (WVC), de politiescholen en de Nederlandse Politie-Academie (Binnenlandse Zaken), enzovoort. Is het zinvol dat een opleiding voor huisarts of accountant valt onder de volle verantwoordelijkheid van O&W, doch voor piloot onder die van EZ?

Als de onderwijspoot van L&V is overgeheveld naar O&W, op onderwijsbeleidsmatige argumenten, komen we terecht bij de onderzoekcomponent, 12% van de begroting van L&W (17% inclusief overhead). Een belangrijk deel van het onderzoek vindt plaats bij de Universiteit van Wageningen en bij instituten die daaraan zijn verbonden. De verantwoordelijkheid daarvoor hoort te rusten bij de minister van Onderwijs en Wetenschappen. Er blijven dan nog vele instituten over, waar men kan kiezen: plaatsing bij O&W of bij EZ, dat uiteindelijk ook verantwoordelijk is voor allerlei onderzoeksinstituten als het TNO en daarmee gelieerde instellingen.

L&V heeft voorts een intensieve voorlichtingstaak (gehad), die steeds meer wordt geprivatiseerd, en enkele milieutaken. De laatste kunnen zinvoller

worden geïntegreerd met de Milieuportefeuille.

Dan landbouw en visserij. Er is een Ministerie voor Economische Zaken waar een directoraat-generaal is voor Industriepolitiek, voor de secundaire sector van de economie, en een directoraat-generaal voor Energie, dus voor een deel van de primaire sector. Waarom zou dat ministerie niet tevens de zorg dragen voor de andere delen van de primaire sector, de landbouw en visserij? Te meer, vanwege de toenemende omvang van de z.g. agro-business?

In het voorgaande heb ik enkele inhoudelijke argumenten genoemd voor de suggestie om Landbouw en Visserij als zelfstandig departement op te heffen. Ik wil daar enkele nevenoverwegingen bij plaatsen. In de eerste plaats denk ik, met Luteijn, dat de overheveling van de typische L&V-taken naar EZ, niet ten nadele hoeft te zijn van de boeren en de vissers. Hun belangen worden niet meer binnen één departement afgewogen tegen bepaalde andere belangen.

In de tweede plaats zou op deze wijze een forse afslanking van de rijks-overheid zijn te realiseren. Is dat niet een doelstelling van de regering? Op het Ministerie van L&V werken ongeveer 12.000 personen. Naar O&W hoeven geen formatieplaatsen over te gaan samen met de overheveling van de verantwoordelijkheid voor het landbouwonderwijs en (delen van) het landbouwonderzoek. De voorbereiding, uitvoering en dergelijke van het beleid kan plaatsvinden door de reeds bestaande O&W-directies. Uiteraard gaan wel de formatieplaatsen van de scholen en de universiteit en de onderzoeksinstituten over. Bepaalde andere directies zullen naar EZ worden overgeheveld. Een besparing wordt vooral gerealiseerd bij de centrale en ondersteunende diensten. Te zamen is, zo stel ik, een besparing te realiseren van 2500 plaatsen. De budgettaire besparing kan oplopen tot f 250 mln.

Landbouw en Visserij is een departement dat bekend staat als een efficiënt, goed werkend departement. Is het niet zonde om zo'n sterk deel van de rijksdienst op te heffen en via ruilverkaveling te verdelen over O&W en EZ? Misschien is het juist zo, dat de enting van L&V-ambtenaren met hun doe-mentaliteit op andere stammen de vruchtbaarheid van de totale rijksdienst vergroot.

P.B. Boorsma